

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

VII. Origo dispensationum quæ dantur in antecessum, ex contumacia fidelium petenda, qui canonibus parere nolebant, ex Anselmo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

Dein Praesul.
Decc.

de jure dispensationum loquitur. Sed ab iis referendis temperavi, quia restitutiones illæ ad Appellationum jura pertinent, & ad judicatorum rescissionem, non autem ad restitutionem ex benignitate indultam, quemadmodum tria superiora, quæ retuli, exempla.

V. Ceterum hic repetendum est quod initio adnotavi, nullum edi posse testimonium, quo doceatur à veteribus veniam infringendi canonis alicui collatam fuisse, sed tantum infracti. Ea scilicet Canonum & Decretorum erat reverentia, ut ea violari à quoquam æquo animo Pontifices ferre non possent; quin potius statim canonica pœna reos convictos plecterent, nisi necessitatis aut publicæ utilitatis manifesta ratio aliud suaderet. Zacharias hac de re certiores nos reddidit, qui rescriptis Bonifacio Moguntino conquerenti de indulta facultate à Gregorio III. ut quis viduam avunculi sui uxorem duceret: *Absit ut hoc prædecessor noster ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac apostolica sede illa diriguntur quæ contraria esse patrum sive canonum institutis inveniuntur.* Imò verò cum idem Bonifacius enixè à Zacharia postularet ut sibi liceret Episcopum successorem eligere, respondit juxta mores antiquos: *De eo quòd tibi successorem constitui velle dixisti, ut te vivente in loco tuo eligatur Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam vel instituta patrum esse monstratur.* Id autem charitate cogente homini de Ecclesia optimè merito indulgit, ut ea hora qua se migraturum è seculo cognosceret, præsentibus cunctis sibi successorem designaret.

Zach. ad Bonif. c.
3. an. 743.

Idem c. 4. & apud
Erat. 7. q. 1. c.
Retiij.

VI. Post seculum undecimum frequentior esse cœpit dispensationum usus, Ecclesiæ statu ita ferente; qui variis bellorum motibus & novis Decretis valde concussus erat. Attamen id superfuit ex antiqua disciplina, ut nihil indulgeretur, quin utilitate publica compensaretur; ut colligere licet ex præfatione Ivonis, quam Decreto suo præfixit. Ex ea regulas quasdam decerpere non alienum erit ab instituto, quia hodie etiam in quibusdam articulis usui esse possunt. Præceptiones, & prohibitiones, alias immobiles esse docet, alias verò mobiles. Ac primi quidem generis sunt illæ quas lex divina sanxit, quæ observate salutem conferunt, non observate eandem auferunt. Mobiles verò sunt, quas lex æterna non sanxit; sed posteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutius muniendam. Quo in loco reponit canonicas institutiones. Mox addit: *In his*

quibus observatis salus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata consequitur, nulla est admittenda dispensatio; sed ita sunt omnia mandata vel interdictiones servanda, sicut sunt æterna lege sancita. In his verò quæ propter rigorem discipline, vel muniendam salutem, posteriorum sanxit diligentia; si honesta vel utilis sequatur compensatio, potest præcedere auctoritate præsidium diligenter deliberata dispensatio. Utitur voce Compensationis, quam è Concilio Africano hausit, ut significet utilitatem cujus ratione venia canonum indulgetur. Usus autem harum dispensationum docet testimoniis aliquot petitis ex Augustino, Cyrillo, Innocentio, Leone, Gelasio, & Joanne octavo. Connumerat verò inter dispensationum exempla promotiones Felicis, Gelasij, Agapiti, Silverij Summorum Pontificum, etiam filij Presbyterorum essent; quorum ordinationes veritæ erant Decretis Pontificum. Sed in eo fallitur, quòd Decreta illa aliquot seculis posteriora sint ordinationibus illis quas recensuit. Translationes etiam Episcoporum ab una civitate in aliam, jam olim à severiore Ecclesiæ admittas, dispensationibus accensuit. Sed illæ ad canonum interpretationem referendæ sunt potius quàm ad dispensationem: quoniam migrationes quidem Episcoporum voluntariæ prohibita sunt à canonibus, Translationes verò cum causæ cognitione decretæ, non sunt vitia. Prohibetur *ut Gæons*, non *ut rectoris*, ut loquuntur Græci. Qua de re alibi. Depositorum Episcoporum, Athanasij scilicet, Flaviani, & Chrysoptomi, & aliorum restitutionem à sede apostolica decretam, inter dispensationum exempla Ivo recenset; sed perperam, ut supra monui, cum hæc ad iudiciorum restaurationem pertineant.

Dispensationum usum frequenter in epistolis suis commendat idem Ivo: in quibus hanc præcipuè regulam sequendam docet, ut fides vel boni mores non lædantur: *Tunc possunt Praesules legum rigorem propter necessitates ecclesiasticas temperare, quando ipsa legum remissio nihil continet contra fidei veritatem vel morum honestatem.* Et alibi: *A subditis non debet reprehendi Prelatorum dispensatio, si salvo fidei fundamento, & notâ communi regulâ morum, aliqua infirma faciunt, aut tolerant, ut vitam subditorum in proposito suæ sanctitatis conservare valeant.*

VII. Eodem seculo Anselmus Cantuariensis à Paschale secundo sibi concedi petit ut juxta arbitrium suum leges ecclesiasticas temperare possit in Anglia; ubi, ob corruptos mores, disciplinæ tenor servari

non poterat, quod illi à Pontifice indultum est. Vnde colligimus, subditorum contumaciam frequentibus dispensationibus viam aperuisse, ne quis cum Novatoribus ad Curiam Romanam hujus remissionis omnem culpam revocet. Tantis enim erat in Ecclesia canonum contemptus, ut à vindicta sæpissime ob multitudinem reorum abstinendum esset, & dispensatione tanto morbo providendum. Itaque satis esse duxerunt Pontifices, probabili quadam ratione inducti, canonibus aliquos solvere, ut infractarum legum reatus vitaretur, quàm post vulnus remedium parare. Verba autem Anselmi hæc sunt: *Sæpe necesse est aliquid de apostolicis & canonicis statutis pro dispensationibus relaxare, & maxime in regno, in quo ferè omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquid omnino secundum statuta ecclesiastica fieri possit.*

Anselmi Cantuar. ep. l. i. tit. 1. in Novat. ep. 1. v. 1. p. 719.

VIII. Goffridus Vindocinensis eadem ætate Calixto secundo insinuat quis modus sequendus sit in dispensationibus, quæ tunc in antecessum concedebantur. *Dispensationes, inquit, aliquando in Ecclesia faciende sunt, non quidem amore pecunie, vel quolibet humano favore, sed pia & misericordie intentione. Tunc enim à pastore Ecclesie dispensatio piè & misericorditer fieri dicitur, cum aliquid minus perfectè ad tempus sit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate, ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur. Et mox: Possunt etiam & debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum & monasteriorum consuetudines immutentur; sed ubi postponitur minus bonum, ut quod est melius instituat. Infra: Si quis vero aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul & veritati contradicit; nec solum lucernam ardentem non habet, verum etiam aliorum ardentem extinguit. Et ideo non rectè dicitur Christi Vicarius; sed dux est cæcorum, ipse cæcus.*

Goffridus Vindoc. in Opus. c. 1.

IX. Nota est Bernardi de dispensationibus sententia, quam Eugenio sequendam proposuit: *Quid, inquit, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis ut ignorem postpositos dispensatores; sed in edificationem, non in destructionem. Deinde queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Vbi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Vbi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est; non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.*

Bernardus l. 1. de Coedific.

X. Gratianus variis in locis, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie, dispensationi esse locum docuit, ita ut illi cum ceteris conveniat. A qua regula jure Decretalium recessum non est, quamvis privatorum ma-

Grat. c. 1. q. 7. de c. 1. de dispensat. l. 1. c. 1. de caus. p. 1. de elec. in 6.

mor sit habita ratio, quàm haberetur antiquis canonibus. Etenim scientia, morum honestas, bona fama, meritorum prerogativa, nobilitas petentis, censentur justæ causæ dispensandi; ut probari potest ex variis locis Decretalium, quod deinde placuit Concilio Tridentino. Itaque venia canonum, quæ olim ob publicam tantum causam privatis post violatos canones concedebatur, indulgeri cœpit ante omnem actum, propter privatum petentium commodum, si meritis aliunde juvantur, & eorum opera bono publico inservire possent. Vnde profecta est dispensationum frequentia, in votis, in beneficiis, irregularitatibus, & matrimoniis; quæ gravissimorum virorum querelas provocarunt. Ut enim de B. Bernardo taceam; Hildebertus Sarisberienfis, Matthæus Paris, Guillelmus Durandus, Nicolaus de Clemangiis, Ioannes Gerson, multis hac de re conquesti sunt.

Cap. Innocentii, de elect. c. De multa, de Præbendis.

Trid. sess. 14. c. 5. sess. 21. c. 18.

C A P V T X V.

Synopsis.

I. Discutitur questio, an dispensatio sine causa sit licita & valida. Inferioris, est illicita & invalida. Summi Pontificis, quidam licitam esse aiunt; alij autem illicitam, quia non est dominus legum.

II. Illicita autem dispensatio, à plerisque valida dicitur; ab aliis invalida. quorum rationes proponuntur.

III. Distinctio auctoris, in iis quæ singulos respiciunt, dispensationem sine causa, absque crimine concedi & suscipi; in iis quæ jura tertij aut statum publicum ledunt, nec licitam esse nec validam. Prima pars probatur, ex consuetudine recepta ab aliquot sæculis; quæ inducere potuit ut per dispensationes legi derogetur, quemadmodum omnino potest legem abrogare. Maxima vis consuetudinis in dispensationibus, unde dispensatio significatur nomine consuetudinis. Dispensationes in gravissimis rebus quotidie conceduntur sine causa, contra canones Conciliorum generalium; quæ receptæ sunt usu: quedam autem in minoribus negotiis vix recipiuntur, ob usum contrarium. Probatum facultas concedenda dispensationis sine causa ex Concilio Lugdunensi, quod explicatur.

IV. Si mores recepti in regno ledantur, invalida dispensatio, quia sine causa legitima, & quia in iis casibus dispensationis usus non receptus. Dispensationes mendicantibus concessa ad beneficia possidenda rejectæ.

V. Caritas leditur novitate. Quare abstinendum hoc casu à dispensatione, quæ precipue ob concordiam indulta est. Ex dispensationibus intempestivis dissidia oriuntur, à Maximo Abbate.

VI. Inquiritur in omnia rescripta, non eo proposito ut limites ponantur pontificie potestati. Omnia privilegia sedis Romane non erant cognita Gallis tempore Fulberii. Tenere agendum cum Romanis.

VII. Cavent Romani Pontifices ne rescriptis suis